

Adres van F. C. T. Bosch, gep. kap. art. te 's Gravenhage, om herstel van zijnen broeder aangedaan onrecht.

(204. 3.)

VERSLAG DER COMMISSIE.

H. G. T. Bosch, dienend als eerste-luitenant in het Nederlandsch-Indische leger, heeft in 1897 terecht gestaan voor een krijgsraad te Kota Radja wegens diefstal, welke krijgsraad het feit niet bewezen achtte en hem vrijspak. In hooger beroep heeft het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië bij sententie definitief van 24 September 1897 dit vonnis vernietigd, den beklaagde aan het misdrijf waarvoor hij vervolgd werd schuldig verklaard, hem deswege veroordeeld tot de straf van een jaar gevangenis en hem vervallen verklaard van den militairen stand. De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië heeft bij besluit van 28 Februari 1898 bij wege van gratie de straffen van gevangenis voor den tijd van één jaar en vervallenverklaring van den militairen stand veranderd in eene geldboete van f 250.

Maar zeer kort daarna is genoemde officier, krachtens punt 2 van het bij *Indisch Staatsblad* 1880, n°. 23 gewijzigd art. 30 der regeling betreffende bevordering en ontslag der officieren (*Indisch Staatsblad* 1860, n°. 26) gebracht voor een raad van onderzoek en op grond van het door dezen uitgebracht advies door den Gouverneur-Generaal ontslagen als officier van het Nederlandsch-Indische leger.

De broeder van den ontslagen officier, de heer F. G. T. Bosch, gepensionneerd kapitein der artillerie van het Nederlandsch-Indische leger, wonende te 's Gravenhage, heeft zich bij een zeer uitvoerig gemotiveerd adres van den 23sten December 1899 tot de Kamer gewend met het verzoek:

„dat het haar moge behagen, om, na grondig onderzoek van deze zaak en bij akkoord-bevinding van adressants bezwaren, als hare meening uit te spreken:

dat de onderwerpelijke bedoelde, in Indië benoemde raad van onderzoek niet bevoegd was kennis te nemen van de zaak van adressants broeder;

dat haar uitspraak derhalve onwettig is en als zoodanig als niet bestaande, ter zijde moet worden gesteld;

dat, in verband hiermede, de Indische Regeering zal dienen te worden uitgenoodigd om adressants broeder te herstellen in de positie waarin hij verkeerde na het bovenbedoelde gratiebesluit;

dan wel zoodanige andere beslissing te nemen, waardoor het aan adressants broeder gedaan onrecht op de meest billijke wijze kunne worden hersteld.”

Dit adres is gesteld in handen van den Minister van Koloniën met verzoek om inlichtingen.

De Minister heeft bij Nota van Inlichtingen medegedeeld, dat aan den ontslagen officier een voortdurende onderstand ten bedrage van f 435 's jaars is toegekend en heeft de wettigheid van het verleende ontslag verdedigd, op grond dat door de verandering bij wege van gratie van de uitgesproken straffen in eene geldboete de veroordeeling tot die straffen is te niet gedaan en vervangen door eene veroordeeling tot laatstgemelde straf. De Minister betoogt verder, dat de heer Bosch door den loop, dien de zaak heeft genomen na 's hofs arrest, van veel betere conditie is geworden. Immers na het arrest was hij in de positie van een officier, die tot een jaar gevangenisstraf was veroordeeld met

vervallenverklaring van den militairen stand zonder eenig uitzicht op pensioen of onderstand. Na afloop der zaak was hij een niet eervol ontslagen officier, die, onder oplegging van eene geldboete van f 250, van de beide zware straffen was ontheven, en wien bovendien nog een jaarlijksche onderstand van f 435 was toegekend.

Zowel in de Nota van den Minister als in de stukken door den adressant overgelegd vindt men mededeelingen die de beoordeeling raken van de daad, waarvoor de beklaagde veroordeeld is. Dat daarover zeer verschillend geoordeeld kan worden, blijkt wel uit het feit, dat de Krijgsraad heeft vrijgesproken, het openbaar ministerie bij het Hoog Militair Gerechtshof slechts de oplegging eener boete van f 25 heeft gevorderd, het Gerechtshof zelf gevangenisstraf en vervallenverklaring van den militairen stand heeft uitgesproken, de Gouverneur-Generaal die straffen in eene boete van f 250 heeft veranderd en de Raad van onderzoek met algemeene stemmen wel op de eerste vraag, die haar volgens de wettelijke voorschriften moest worden voorgelegd, het schuldig heeft uitgesproken, maar te gelijk verzachtende omstandigheden heeft aangenomen. De Commissie, in wier handen de Nota van Inlichtingen is gesteld, zal zich op dezen weg niet begeven. Zij acht zich alleen geroepen haar gevoelen uit te spreken over de rechtsvraag, of na de verleende gratie art. 30, 2° der Regeling van de bevordering, het ontslag en het op non activiteit stellen van de Europeesche officieren der in Nederlandsch Indië aanwezige landmacht (zooals dat artikel bij *Indisch Staatsblad* 1880, n°. 23 gewijzigd is) mocht worden toegepast.

Die bepaling geeft tot ontslag bevoegdheid „na eene regterlijke veroordeeling, die, ofschoon het verlies van den militairen rang niet uit haren aard ten gevolge hebbende, nogtans heeft plaats gehad wegens eene handeling, die den officier onwaardig maakt dien rang te bekleeden”. Derhalve, in minder ernstige gevallen, waarin de wetgever of de rechter geen termen gevonden heeft voor vervallenverklaring van den militairen stand, kan de officier toch ontslagen worden, maar dan alleen onder den waarborg van een voorafgaand onderzoek ingesteld door een daartoe opzettelijk benoemde raad van onderzoek, van wiens advies door den Gouverneur-Generaal niet mag worden afgeweken dan ten gunste van den officier over wien het onderzoek heeft plaats gehad (art. 33).

Waarom is datzelfde niet toegelaten na eene veroordeeling, die uit haren aard het verlies van den militairen rang ten gevolge heeft?

Men denkt hierbij misschien aan het streven om conflict tusschen de rechterlijke macht en den raad van onderzoek te voorkomen. Doch dit kan de grond van de gemaakte onderscheiding niet zijn. Immers in gevallen waarin het den rechter vrij staat vervallenverklaring van den militairen stand al of niet uit te spreken en hij daartoe *niet* is overgegaan, staat art. 30, 2° het brengen van de zaak voor een raad van onderzoek niet in den weg. De mogelijkheid is dus niet uitgesloten, dat wegens hetzelfde feit de rechter tot vervallenverklaring niet, de raad van onderzoek tot ontslag wel termen vindt; ja zelfs, dat de rechter het feit niet bewezen acht en de raad van onderzoek het schuldig uitspreekt. Conflict tusschen verschillende autoriteiten is dus niet uitgesloten, en het streven zulk een conflict te voorkomen kan mitsdien de grondslag van de bepaling niet zijn.

Het ligt, naar de meening der Commissie, voor de hand te denken aan deze eenvoudige reden, dat wat reeds door de rechterlijke veroordeeling zelve geschied is, niet nog eens door het administratief gezag behoeft te geschieden. De wetgever kon toch kwalijk denken aan een loop van zaken, waarbij eerst de vervallenverklaring van den militairen stand door gratie zou worden opgeheven, en onmiddellijk daarna behoefte zou worden gevoeld om den officier wegens hetzelfde feit, dat hem naar het oordeel van het gratie verleenend gezag *niet* onwaardig maakte om in het leger te dienen, te ontslaan op grond dat de gepleegde handeling „den officier onwaardig maakte dien rang te bekleeden”.

Wel is er onderscheid tusschen vervallenverklaring van den militairen stand en verlies van den militairen rang; maar ook dat onderscheid ware, indien men dat wilde, bij het verleenen van gratie in acht te nemen. Het vervallen zijn van den militairen stand maakt ook het later opnieuw verwerven van den officiersrang onmogelijk. Het beperken van die straf bij gratie tot het verlies van den officiersrang zou daarentegen in het afgetrokkene de mogelijkheid van zulk eene latere benoeming laten bestaan.

Intusschen, wat van dit laatste zij, de wetgever heeft be-

Adres van F. C. T. Bosch, gep. kap. art. te 's Gravenhage, om herstel van zijnen broeder aangedaan onrecht.

slist. Onder de gevallen, waarin volgens art. 10, 2. ontslag kan worden verleend, is niet opgenomen dat van een rechterlijke veroordeeling, die het verlies van den militairen rang uit haren aard ten gevolge heeft.

De vraag is derhalve: bestond hier dit geval? Het antwoord op die vraag kan niet twijfelachtig zijn. Uit haar aard heeft eene veroordeeling het verlies van den militairen rang ten gevolge: 1°. indien aan de veroordeeling door de wet zelve het gevolg van vervallenverklaring van den militairen stand imperatief verbonden is; 2°. indien de wet het opleggen van die straf aan den rechter heeft overgelaten en deze (gelijk in casu) van die bevoegdheid gebruik heeft gemaakt. Immers de veroordeeling, waarbij een officier wordt vervallen verklaard van den militairen stand heeft uit haar aard het verlies van den militairen rang ten gevolge.

De Minister meent echter de gevolgde handelwijze te kunnen verdedigen door de opmerking, dat door de verandering bij wege van gratie van de uitgesproken straffen in eene geldboete de veroordeeling tot die straffen is te niet gedaan en vervangen door eene veroordeeling tot laatstgemelde straf.

Het zal wel niet in de bedoeling des Ministers gelegen hebben, het besluit van gratie als eene in art. 30, 2°. bedoelde *rechterlijke* veroordeeling te beschouwen. De Minister kan echter bedoeld hebben, dat de straf van boete, waarin de door het hof uitgesproken straffen zijn veranderd, geacht moet worden ook in de veroordeeling zelve in de plaats der uitgesproken straffen te zijn getreden. Maar de Commissie kan zich ook met die beschouwing niet vereenigen.

Het recht tot het uitspreken eener rechterlijke veroordeeling en dat tot het verlenen van gratie, ook in den vorm van commutatie, zijn, zoowel wat het gezag betreft waaraan zij toekomen, als wat den rechtsgrond aangaat, waarop zij rusten, ten eenen male verschillend. De straf van boete wordt niet door de gratie ingelascht in de sententie van het hof; de daad van het hof, de veroordeeling, heeft geene verandering ondergaan; maar het gevolg dier veroordeeling, de straf, is door de daad van eene andere macht ten gunste van den veroordeelde gewijzigd.

Alleen de uitgesproken straf is, door wijziging, opgeheven.

Zoo spreekt ook de Nederlandsche Grondwet in art. 68 en het Reglement op het beleid der Regeering van Nederlandsch Indië in art. 52 van „gratie van straffen”.

Een eenigszins ander standpunt dan door den Minister is ingenomen, schijnt min of meer te blijken uit den inhoud eener missive van 21 Maart 1898, namens den Gouverneur-Generaal aan den Commandant van het leger en Chef van het departement van oorlog in Nederlandsch-Indië gericht, welke door den adresant onder de bijlagen van zijn adres is overgelegd onder n°.

34. De Gouverneur-Generaal heeft namelijk gewicht gehecht aan het feit, dat in het voorliggend geval het vonnis „geen onteerend vonnis was en dus niet *uit zich zelf* rechten deed verloren gaan, zooals in verband met art. 12 van het Europeesch Strafwetboek het geval zou zijn geweest indien tuchthuisstraf was opgelegd”. Volkomen duidelijk is de strekking van deze opmerking niet en het recht verstand daarvan wordt bemoeilijkt door de omstandigheid, dat de missive een antwoord was op een brief van den Leger-Commandant, die niet in het dossier aanwezig is. Wat hiervan zij, de Commissie vindt geer vrijheid aan de vermelde onderscheiding gewicht toe te kennen. Zoo als hiervoren reeds is opgemerkt, heeft de veroordeeling, waarbij een officier vervallen is verklaard van den militairen stand, uit haren aard het verlies van den militairen rang ten gevolge.

Ten slotte wenscht de Commissie nog een enkel woord te zeggen over de opmerking des Ministers dat, alles (gratie en ontslag) saamgenomen, de positie van den ontslagen officier verbeterd is. De Commissie is van oordeel, dat, waar juist de vraag is, of na de gratie ontslag volgens art. 30 2°. bestaanbaar was, gratie en ontslag niet samengekoppeld mogen worden als grondslag voor de beantwoording dier vraag.

Het is op deze gronden dat de Commissie de eer heeft aan de Kamer voor te stellen:

1°. den Minister dank te zeggen voor de gegeven inlichtingen;
2°. als hare meening uit te spreken, dat het aan den 1ste-luitenant H. G. T. Bosch op grond van art. 30 2°. der regeling van de bevordering, het ontslag en het op non-activiteit stellen van de Europeesche officieren der in Nederlandsch-Indië aanwezige landmagt, (*Indisch Staatsblad* 1860, n°. 26, gewijzigd bij *Indisch Staatsblad* 1880, n°. 23) gegeven ontslag, evenals de daaraan voorafgaande opdracht aan een Raad van onderzoek, in strijd is met genoemde bepaling;

3°. den Minister in overweging te geven zoodanige stappen te doen als er toe leiden kunnen, dat het nadeel, hetwelk voor den heer H. G. T. Bosch uit de tegenover hem gevolgde handelwijze is voortgevloeid, zooveel mogelijk worde hersteld.

Aldus vastgesteld 9 Mei 1901.

PIJNAPPEL.

DE SAVORNIN LOHMAN.

HARTE VAN TECKLENBURG.

RINK.

VAN KOL.